

היום נלמד בעזרת ה':

עירובין דף קג

ואיבעית אימא: המשנה והברייתא אליבא דרבנן, המתירים רק מכשירי מצוה שאי אפשר לעשותם מאתמול. אלא שהמשנה מדברת במקרה שנפסק המיתר באמצע שצריך קשר חזק לתקנו, והברייתא מדברת כשנפסק מהצד שמועיל לקושרו בעניבה, וממילא אסור לקושרו בקשר גמור.

ואיבעית אימא: המשנה כרבנן והברייתא כרבי שמעון. אלא שגם רבי שמעון סובר שמכשירי מצוה שאי אפשר לעשותם מאתמול דוחים שבת, כרבנן. רק נחלקו כאשר נפסק המיתר באמצע שאי אפשר לתקנו אלא בקשירה, האם גוזרים לאסור אטו במקרה שיפסק מהצד או לא. רבי שמעון גוזר ולכן הוא אוסר בברייתא.

משנה: מותר לחתוך בשבת יבלת שנמצאת על קרבן התמיד, לפי שהוא מום הפוסל את הקרבן. וההיתר הוא לחותכה ביד, שכיון שהדרך לחותכה בחול הוא עם סכין, א"כ כשחותכה בשבת ביד יש בזה רק איסור שבות מדרבנן, ואין שבות במקדש, אבל במדינה אסור. ולחותכה בכלי אסור אף במקדש, לפי שזהו אב מלאכה מדאורייתא של 'גוזז'.

גמרא: קושיא: למדנו במס' פסחים לענין קרבן פסח הבא בשבת, שהרכבתו והבאתו מחוץ לתחום וחתרכת יבלתו לא דוחה את השבת, ולדעת רבי אלעזר דוחה (הקושיא היא מסתם משנתנו המתירה מסתם משנה בפסחים האוסרת).

תירוץ א': המשנה כאן והמשנה בפסחים עוסקות ביבלת לחה שאסור לחותכה בשבת, אלא שמשנתנו עוסקת כשחותכה ביד שהאיסור הוא מדרבנן ומותר במקדש, והמשנה בפסחים עוסקת כשחותכה בכלי שזהו איסור דאורייתא האסור אף במקדש.

תירוץ ב': המשנה כאן והמשנה בפסחים עוסקות כשחותכה ביד, אלא שהמשנה בפסחים עוסקת ביבלת לחה, שאף שהאיסור לחותכה ביד הוא מדרבנן בכל זאת לא התירו במקדש, לפי שהיה יכול לחותכה אתמול לפני שבת, ומשנתנו עוסקת ביבלת יבשה שאין איסור לחותכה ביד אפילו מדרבנן, ולכן התירו לחותכה במקדש.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

מתיב רב יוסף: בהמשך המשנה שם בפסחים מובא - שלדעת רבי אליעזר אם שחיטה שהיא מלאכה האסורה מדאורייתא דוחה את השבת (שהרי שוחטים את קרבן הפסח בשבת), קל וחומר שהרכבתו והבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו שהם איסורים מדרבנן שדוחים את השבת. א"כ מוכח שהמשנה שם עוסקת בחיתוך יבלת באופן שאיסורו רק מדרבנן, וזה שלא כתירוץ א' שהעמיד את המשנה שם כשחותכה בכלי שזהו איסור דאורייתא.

לכן ר' יוסף מתרץ תירוץ ג': המשנה כאן והמשנה בפסחים עוסקות ביבלת לחה וכשחותכה ביד שהאיסור הוא מדרבנן, אלא ששבות במקדש התירו, אבל שבות של המקדש במדינה לא התירו. ביאור: מה שהתרנו שבות במקדש זה רק כשעובר על זה בבית המקדש עצמו, כגון חיתוך יבלת בקרבנות ציבור שבדקים אותם ממום בבית המקדש. אבל כשעובר על השבות במדינה, כגון חיתוך יבלת של קרבן פסח שכל אחד בודק אותו ממום בביתו ורק אח"כ מביאו להקרבה בבית המקדש, בזה לא התירו חכמים לעבור על שבות לצורך הקרבתו.

רב ספרא מקשה על ר' יוסף: למדנו במשנה לעיל - היה קורא בספר (= כעין מגילה / ספר תורה) על האיסוקפה והתגלגל קצה הספר מידו (והקצה השני עדיין אחוז בידו), מותר לו לגוללו חזרה אצלו. והרי זה 'שבות של המקדש במדינה', כלומר התירו לו לגלול את הספר מפני קדושתו למרות שהוא נמצא במדינה, ולא גוזרים שמא הספר יפול לרה"ר והוא יביא אותו לאיסוקפה, נמצא ששבות של מקדש מותרת במדינה שלא כדברי ר' יוסף. הגמרא מתרצת שמדובר באיסוקופת כרמלית, וכיון שהוא אחוז בקצה אחד של הספר אין כאן אפילו שבות, שאפילו אם הספר ייפול מידו והוא יביאנו הוא מטלטל מרה"ר לכרמלית.

רב ספרא מוסיף להקשות: למדנו במשנה במס' שבת - משלשלים את קרבן הפסח לתנור בערב שבת (= כשחל זמן הקרבתו ביום שישי) כדי שיצלה בליל שבת, ואף שבשר רגיל אסור להניחו בתנור בערב שבת שמא יחתה בגחלים בשבת, בקרבן פסח לא גזרו. והרי זה שבות של מקדש שמותרת במדינה (= את הקרבן פסח שהוא צורך

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

מקדש לא צולים בבית המקדש אלא בירושלים), שלא כדברי ר' יוסף. הגמרא מתרצת שבני החבורה שעוסקים בקרבן פסח הם זריזים וחכמים, ואין חשש שיבואו לחתות בגחלים בשבת.

רבא מתרץ תירוץ ד': המשנה כאן והמשנה בפסחים עוסקות ביבלת לחה וכשחותכה ביד, ומשנתנו המתירה לחתכה בשבת היא כדעת רבי אליעזר ש'מכשירי מצוה דוחים את השבת', אבל רבי אליעזר מודה שאסור לחותכה בכלי משום שצריך לשנות בכל מה שאפשר, ולכן עליו לחותכה ביד. וכן למדנו בברייתא שכהן עלתה בו יבלת, צריך לעשות שני שינויים כדי שיהיה מותר לו לחותכה בשבת: 1. שיחותך בשיניו. 2. ע"י חברו.

ובהכרח שברייתא זו היא כדעת רבי אליעזר, שהרי לדעת רבנן הקוצץ ציפורניו או יבלת בשבת (שלא לשם מצווה) עובר רק על שבות דרבנן, וא"כ כאן שזה לצורך מצווה אין הבדל האם הוא חותך את היבלת לעצמו או שע"י חברו (שהרי שתיהם הם שבות שהותרה במקדש), אלא הברייתא היא כדעת רבי אליעזר שהוא סובר שהחותך ציפורניו או יבלת בשבת (לא לשם מצווה) חייב חטאת, וכאן שזה לצורך מצווה אף שמכשירי מצווה דוחים את השבת בכל זאת הוא מצריך לחותכה ע"י שינוי.

הגמרא דוחה: יתכן שהברייתא הנ"ל היא כדעת רבנן, והטעם שחברו חותכה הוא משום שהיא עלתה לו בגבו ואינו יכול לחותכה בעצמו.

הגמרא דוחה את הדחייה, ומוכיחה שהברייתא היא כן כדעת רבי אליעזר: שאם תאמר שהברייתא כדעת רבנן, מדוע על חברו לחותכה בשיניו והרי יכול לחותכה בידו (שהרי שניהם שבות שהותרה במקדש)?

הגמרא מקשה: גם אם אכן הברייתא היא כדעת רבי אליעזר, עדיין קשה מדוע לדעתו על חברו לחותכה בשיניו? והרי מדאורייתא אסור לחותכה רק בכלי וכשחותכה בידו זהו שינוי והוא עובר רק על איסור דרבנן, וא"כ צריך להיות שמותר לחותכה בידו במקדש.

הגמרא מתרצת: שרבי אליעזר גזר לאסור לחותכה ביד משום האיסור לחותכה בכלי.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

משנה: כהן שנפצע באצבעו מותר לו לכרוך עליה גמי במקדש, אבל במדינה (= בשאר המקומות) אסור. טעם הדבר שרבנן אסרו לעשות רפואה בשבת, גזירה שמא ישחק סממנים ויעבור על מלאכת טוחן. אמנם במקדש לא גזרו 'שבות'. ולכן התיירו לכרוך גמי אפילו שהוא מרפא את המכה, מכיון שלא דרך ארץ לעבוד במקדש ביד פצועה.

הגמרא תבאר מדוע אין בכך חציצה בין ידו לעבודה (כפי שראינו בדף קב' לגבי רטיה)? או כי מדובר שהפצע על גב האצבע של הכהן והגמי המונח עליו אינו חוצץ, או שהפצע ביד שמאל של הכהן שאין העבודה כשרה בה.

אמנם גם במקדש אסור להדק את הגמי בשביל להוציא דם, שזהו איסור דאורייתא (מלאכת חובל - שוחט).

גמרא: אסור לכהן ללבוש בגד מיותר שאינו מרשימת הבגדים שלו. ולכן כהן הדייט שלבש בגדי כהן גדול או שלבש שני מכנסיים, ואפילו הניח רטיה תחת הבגדים שלו - עבודתו פסולה. להניח גמי על אצבעו ודאי מותר, השאלה היא האם מותר לו להניח שם בגד?

נחלקו בזה רב יהודה ורבי יוחנן. וישנה דעה נוספת של רבא בענין:

לדעת רב יהודה בריה דרבי חייא – אסור להניח על האצבע אזור (= חגורה) קטן, כי זה יתור בגדים.

לדעת רבי יוחנן – מותר, מכיון שיתור בגדים נאמר רק במקום בגוף שלובשים בו בגדים, אבל על האצבע לא לובשים בגדים. (אמנם להניח רטיה מתחת לבגדים אסור כנ"ל).

דעה נוספת; רבא אמר רב חסדא – במקום שלובשים בו בגדים, אסור אפילו חוט אחד משום חציצה (אפילו שחוט אחד אינו נחשב לבגד). אבל שלא במקום בגדים, דווקא בגד בגודל שלוש על שלוש אצבעות אסור משום יתור בגדים.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

רבא חולק על רבי יוחנן שמתיר ללבוש בגד בכל גודל שלא במקום בגדים. והאם גם על רב יהודה שאוסר להניח אפילו בגד קטן מג' על ג' אצבעות שלא במקום בגדים?

לישנא אחרינא בדעת רבי יוחנן: רבי יוחנן סובר כמו רבא. אבל הוא חולק על רב יהודה האוסר להניח אזור קטן על האצבע, כי לדעתו אפילו שהאזור הוא בגד חשוב מותר מכיון שאינו בגודל ג' אצבעות. (ורבי יוחנן בכוונה השתמש בדוגמא של גמי ולא של אזור, להשמיענו שאפילו שהגמי מרפא מותר).

לעומת זאת רבא יתכן שמודה לרב יהודה שאזור אסור, כי הוא בגד חשוב.

